

Suomen lasten kauttakulkukoti

Tukholmassa

Kirjoittanut professori RAGNAR GRANIT

Tohtori
L. G. Sterner

Vastuksesta ja arvostelusta huolimatta on Ruotsin apu Suomen lapsille toteutettu. Vastustus ei kuitenkaan ole tullut ruotsalaiselta taholta. Kun näitten rivien kirjoittaja jo 1940 teki ehdotuksen lastensiirrosta — se koski silloin ensi kädessä toipilaita — otettiin se Ruotsissa vastaan suurella ihastuksella. Kun se nyt vaikeamman huoltotilanteen vallitessa on toteutettu, on harrastus asiaa kohtaan jatkuvasti ollut yhtä suuri. Monet tuhannet kodit ovat ilmoittautuneet halukkaiksi ottamaan vastaan lapsia. Niitä on ollut paljon enemmän kuin mitä lasten siirtomahdollisuudet ovat sallineet. Näitten ilmoittautumisten takana olevista uhrimielen ja avuliaisuuden tunteista ei voi erehtyä.

Auttamisen ilo yhtyneenä useimmissa ihmisissä piilevään lapsirakkauteen aikaansaa ihmeitä. Siitä tulee vakuuttuneeksi käydessään Tukholmassa Suomen lasten kauttakulkukodissa, missä monet kaupungin rouvat ja neidit korvauksetta ja asiasta melua pitämättä tekevät suurenmoista työtä. Tosin on sattunut, että joku näyttelijätär on saapunut lyhyelle

Itku itsepuolustuskeinona.

mainoskäynnille valokuvaajan kanssa tai pahimmassa tapauksessa ilman, mutta valtava enemmistö niistä, jotka työskentelevät Englaisissa, tekevät sen mitä vaatimattomimmin ja odottamatta hyvästä työstään tunnustusta missään muodossa. Totuuden nimessä on huomautettava, että näitten naisten joukossa on näyttelijättäriä, jotka huolimatta siitä, että he ovat yleisön suosikkeja, eivät ole antaneet asian päästä pujahtamaan lehdistön palstoille. Mainitsen tämän, jottei erästä naisten ammattialaa väärin moittittaisi.

Sota-ajan Suomessa on pakostakin siviiliväestön lääkehoitoon ja erittäinkin ehkäisevän lääkintätyön, terveydenhoidon ja terveydentilan valvonnan, täytynt väistyä muitten tehtävien tieltä. Kauttakulkukodin työssä muodostaakin senvuoksi tärkeän osan lasten lääkirintarkastus, jota johtaa tohtori L. G. Sterner. Kirjoituksen lopussa esitän muutamia lukuja ja asiatietoja tämän työn järjestelystä ja tuloksista. Aluksi eräitä yleisiä vaikutelmia lastenkodista.

Äskettäin hyljätyn hotelli Englaisin kaikissa kerroksissa on todellakin elämää ja liikettä. Suomen

Lottatyö ei aina ole aivan helppoa.

kansaa on usein kuvattu juroksi ja sulkeutuneeksi. Kun näkee nämä lapsilaumat oudossa ympäristössä, joutuu miettimään, että nämä ominaisuudet kenties ovat myöhemmin elämässä hankittuja tai ehkäpä ne johtuvat siitä, että aikaihminen Suomen yhteiskunnassa kuvittelee niitten kuuluvan hyvään tapaan. Nämä lapset ovat hämmästyttävän sävyisiä ja suurin piirtein iloisia. Samalla heidän usein ihmeteltävä kurinsa herättää ruotsalaisissa lotissa arvonantoa ja kunnioitusta. Jo saapuessaan Suomen laivalla Tukholman satamaan he reippaasti ja tottelevaisesti asettuvat riveihin retken johtajan opastuksella. Synkät ilmeet ovat harvinaisia siitä huolimatta, että rasittavat matkat varmastikin ovat panneet lasten viimeisetkin voimat ankaralle koetukselle. Tämä on heidän suuri ja viehättävä seikkailunsa. Siltä tuntuu, kun näkee heidän ihmettelevin lapsensilmien katselevan uutta kaupunkia. Koti-ikävä vaivaa heitä ihmettelevän vähän. Koti muistuu mieleen

silloin tällöin iltaisin, jolloin he ovat tottuneet siihen, että äiti peittää heidät vuoteeseen nukkumaan. Kasvatuksella itsehillintään voi tässä olla oma osuutensa, mutta eiköhän olisi oikeampaa pitää vaihtelevia mielialoja vaihtelevien vaikutelmien tuloksena. On niin paljon uutta katsottavaa ja kuultavaa, niin monta hauskaa ihmistä sekä suurten että pienten joukossa, ja kaikki vaativat osakseen huomiota. Moni puhuttelee pientä tulijaa ja moni kohdistaa häneen huolenpitonsa. Tästä kaikesta johtuu, että koti-ikävä ja alakuloisuus saavat niin vähäisen sijan tällä viehättävällä matkalla.

Eri puolilta Suomea rajaseudun torpista, työläiskodeista ja porvariston kodeista olevat lapset tapaavat toisensa suuressa hotellissa. Joukossa on yöriisiä pienokaisia, joitten ruotsinkieli on sellaista, että miettii, ymmärtävätkö he itsekään sitä, supisuomalaisia topakoita vesoja ja enkelimäisiä tyttösiä, jotka huolehtivat pikkusiskoistaan ja kaikkia heitä saavat tulkit auttaa. Lottien taholta turvautaan kuitenkin enimmäkseen ystävälliseen hymyyn ja puhuviin eleisiin, vaikkakin monien lasten sanasäkki on selkosenselällään.

Englainsin päivä alkaa seitsemän tienoissa. Kahdeksan aikaan tarjotaan mannasuurimovelliä tai kauralientä, joka melkein aina nautitaan halukkaasti ja aterian vahvistukseksi syödään voileipiä. Päivän mittaan lapset viedään ryhmissä läheiseen Humlegårdenin suureen puistoon, mutta aika paljon aikaa on varattava myös lääkärintarkastuksiin. Kahden toista tienoissa tarjotaan perunasosetta kala- tai lihapullien kera, voileipiä ja maitoa. Ruokamääriin nähden on aluksi oltava varovaisia. Ensimmäisen lapsilähetyksen antamat kokemukset ovat sen osoit-

Kruununprinsessa Louise saapuu tervehtimään kauttakulkukodin pienokaisia.

taneet. Ravitsevaa ruokaa jaetaan senvuoksi annoksena, joka sivullisesta näyttää runsaalta, mutta lapset pyytävät usein lisää. Silloin heille annetaan enemmän maitoa, jota he saavat juoda suuria määriä. Niinäkin päivinä, jolloin tilapäisten kuljetusvaikeuksien vuoksi Tukholman kaupoissa jaettiin maitoa vain rajoitettu määrä, kauttakulkukodin lapset saivat maitoa niin paljon kuin he vain halusivat juoda.

Monet ryhtyvät senjälkeen tulkkien avulla kirjoittamaan. Useimmiten he saavat appelsiinin välipalaksi. Kello viisi on illallinen, johon kuuluu puuroa ja leipää ilman voita. Tällainen on terveitten lasten ruokavalio. Kun 400 lasta äkkiä täyttää hotellin, on vaikeata vaihdella ruokajärjestystä. Södermillä Brännkyrkokadun varrella olevassa eristyskodissa, missä on sairaita lapsia, on ruokajärjestys toisenlainen, tavallisesti kaksi ruokalajia päivälliseksi.

Tärkeä ohjelmanumero ensimmäisinä päivinä on kylvettä lapset. Jos suinkin mahdollista, lotat koettavat saada suurkyllyn suoritetuksi jo ensimmäisenä päivänä. Syöpäläisten poistaminen on myös tärkeä ja sääntöön kuuluva toimitus Englaisissa. Ikävä kyllä, on eräissä lähetyksissä ollut lapsia, joilla on ollut vaateitä. Hiustai on erittäin tavallinen. Syöpäläisten esiintyminen riippuu luonnollisesti paljon siitä, miltä seudulta lapset ovat kotoisin. Kaikkia lapsia varten Englaisissa on yöpuvut ja tohvelit. Sillä aikaa kun vaatteet puhdistetaan syöpäläisistä, lapset saavat olla päivän vuoteessa. Surullinen ohjelma, joka kuitenkin voi muodostua hyvin hauskaksi, jos naapurivuoteessa sattuu olemaan sopivaa seuraa. Pienissäkin huoneissa on 8—10 lasta, suurissa viitisenkymmentä.

Kauttakulkukodissa on myös suuret määrät leikkikaluja, aluksi hyvin rikas valikoima: nukkeja, täytettyjä eläimiä, autoja sekä joukoittain kelkkoja kylmää vuodenaikaa varten. Mutta kun lapset useimmiten saavat jonkin esineen mukaansa lähtiesään kotiin, on varasto vähitellen pienentynyt. Ruotsin lapset ovat kuitenkin pitäneet huolta siitä, ettei koko aikana leikkikalusta ole ollut puutetta. Vaatteita on myös lahjoitettu suuret määrät ja usein on täytynyt pukea lapset kiireestä kantapäähän ennen kuin heidät lähetetään koteihin.

Lääkärintarkastus alkaa virtsakokeella, mikä pienimpiin lapsiin nähden tuottaa lotille aika lailla vaihua. Tottumattomat sairaanhoitajattaret saavat usein kokea, ettei se suinkaan ole niin helppoa kuin luulisi. Kokeet joutuvat useita kertoja vaatteisiin ennen kuin asia lopulta onnistuu. Tämän esityön jälkeen lapset riisutaan, he saavat kylpylakanan ylleen ja tohvelit jalkaan ja heidät viedään punnitta-

Äiti ja hänen neljä poikaansa.

viksi ja mitattaviksi. Senjälkeen seuraa käynti lääkärin luona. Kurkku tutkitaan, verikoe otetaan, jos se on tarpeellinen, kaikki saavat tuberkuliinilaastarin ja jos tulos on positiivinen, tehdään myös veren laskeutumisreaktio. Laskeutuminen tutkitaan myös muissa tapauksissa, jos se näyttää välttämättömältä. Hyvin aliravitut lapset, lapset, jotka potevat riisitautia, tuberkuloositapaukset, lapset, joilla on tulirokkoa ym., lähetetään sairaalaan. Kaikki epäilyttävät tapaukset eristetään. Influensat, vatsataudit ja syyhy ovat hyvin tavallisia. Äkillisiä tapauksia varten on ensimmäinen eristysosasto jo kauttakulkukodissa, missä tarkan valvonnan avulla on onnistuttu ehkäisemään terveitten lasten tartuttaminen.

Röntgenspecialisti läpivalaisee kaikki lapset ja tarvittaessa kutsutaan lisäksi hammaslääkäri ja korvaspecialisti.

Sanomalehdissä olleitten tietojen mukaan on tällä hetkellä* noin 13.000 lasta Ruotsin ja Suomen järjestöjen välityksellä siirretty Ruotsiin. Lisäksi lienee noin 3.000 lasta siirretty yksityistä tietä. Edellisestä ryhmästä on 4.836 lasta kulkenut Englaisiin ja Sturebyn kotien kautta ja kaikki lapset on tutkittu. Ennen kuin tutkimustyö pääsi alkuun, oli jo noin 5.000 lasta tullut Ruotsiin. Muitten kotien kautta, eritoten Bodenin kodin välityksellä, jonka toiminta päättyi huhtikuun 1. p:nä, on kulkenut 3.000 lasta. Englaisin kauttakulkukodin kortistossa on 4.836 »tervettä» lasta ja lisäksi 750 sairasta, jotka

* Kirjoitus on huhtikuun puolivälissä laadittu. Tilanpuutteen vuoksi se voidaan vasta nyt julkaista. — Toimituksen huomautus.

Suomen lasten . . . Jatk. siv. 218

Suomea on pidetty puhtaana ja siistinä maana. Senvuoksi täytyy katsoa sen, että 7,8 %:lla lapsista on ollut syyhyä ja 27 %:lla täitä, johduttu siitä, ettei ankarissa oloissa elävissä kodeissa ole aikaa hoitaa lapsia niin kuin ennen tai että niissä ei ole ollut pesuaineita. Vaateitätapaukset ovat onneksi olleet harvinaisia.

Tällaisia ovat lyhykäisydessään ne vaikutelmat, joita saa käydessään kauttakulkukodissa. Siellä suoritetaan siunauksellista ja hyödyllistä esityötä lasten sijoittamiseksi koteihin tai lastensiirtoloihin. Koko Suomen lasten hyväksi suoritettavaa työtä ei tässä voida ottaa puheeksi. Mutta ilmeisesti sitä ei voida arvioida yksinomaan ravintoainekalorioitten määrän mukaan. Se pohjautuu ihmislunonteen kauneimpiin piirteisiin, se yhdistää Suomea ja Ruotsia, se vapauttaa Suomen rasittuneita äitejä huolehtimasta lasten terveydentilasta, työstä, joka kenties monessa tapauksessa olisi käynyt ylivoimaiseksi. Se on pelastanut monen lapsen elämän ja terveyden. Se annetaan hyvästä sydäimestä.